

Natuurlijke jachtterreinen in Nederland te klein voor de wolf

Wolf maakt in Nederland zeven keer meer slachtoffers dan in Duitsland

Een wolf maakt in Nederland zeven keer meer slachtoffers dan in Duitsland. Het aantal aanvallen op landbouwhuisdieren ligt in Nederland ook zeven maal hoger. Wordt dit grote verschil veroorzaakt door het jachtterrein van de wolf? In Duitsland is het jachtterrein zeer ruim en in hogere mate bebost. In Nederland zitten de wolvenroedels op een kluitje in relatief kleine natuurgebieden.

Medio jaren negentig van de vorige eeuw was het nog allerminst zeker dat de wolf zich zou vestigen in Nederland. “Wolven in Nederland? Dat moet je die dieren niet aandoen”, zei wolvenonderzoeker Joep van de Vlasakker in Dagblad De Limburger.

Van de Vlasakker deed veel onderzoek naar de wolf, met name in Oost-Europa en Canada. “Ik vraag me af of Nederland groot genoeg is. Onze natuurgebieden zijn te veel versnipperd. Wolven hebben een groot jachtterrein nodig. Ik zou niet weten welk terrein in Nederland zich daar momenteel voor leent. De droge zandgronden van de Veluwe alleen zijn niet groot genoeg. Je zou er het beken- en rivierenlandschap bij moeten betrekken.” Bij een te klein jachtveld en te weinig wild zou de wolf zich aan het vee gaan vergrijpen.

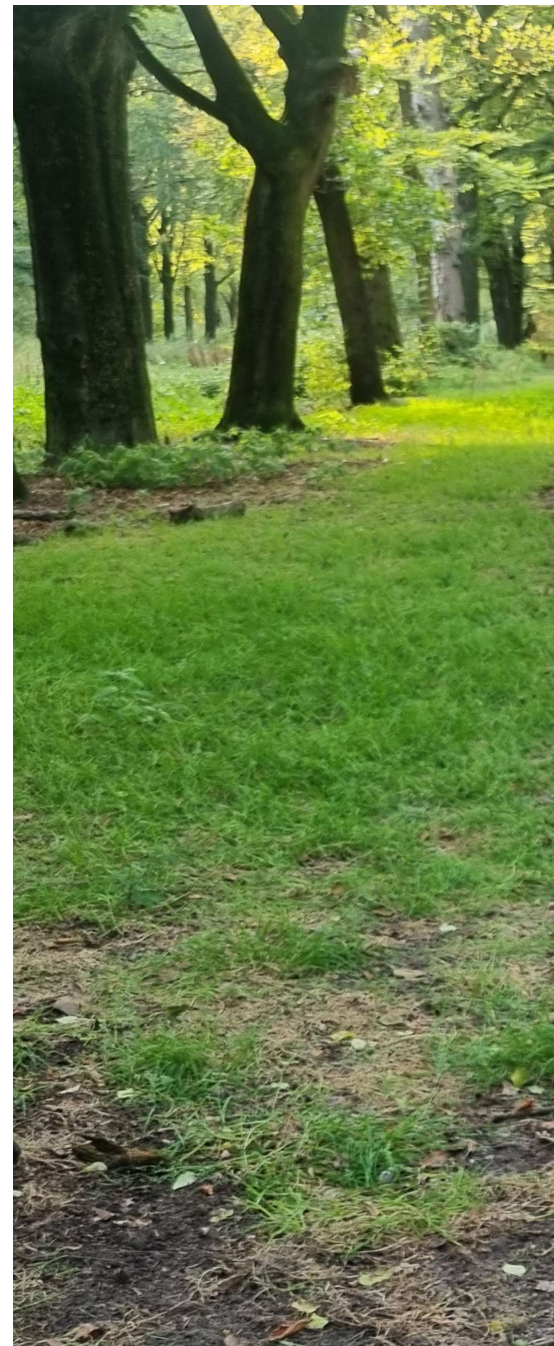
In 2012 werd de visie van Van de Vlasakker nog eens bevestigd door wolvenonderzoekers van Alterra

Wageningen UR. Zij schrijven in hun ‘factfinding studie’ dat de vestigingskans van de wolf in Nederland minimaal is. “De kans op het opduiken van één wolf in Nederland is klein, de kans dat het er twee zijn en tevens van verschillend geslacht nog veel kleiner. Ten slotte is de kans dat een dier binnen een jaar zal sneuvelen door het verkeer zeer groot.”

De Wageningse onderzoekers baseerden zich op de ervaringen met de wolf in Duitsland. De wolf vestigt zich niet graag in gebieden met mensen. Daarbij blijft het dier een uitgestrekt rustgebied, zoals grootschalige bossen, heidegebieden of eventueel akkerbouwgebieden. Verder is de Westelijke helft van Duitsland minder geschikt, er ligt dus een flinke barrière tussen de Oost-Duitse leefgebieden en Nederland.

ONVERWACHTE ONTWIKKELINGEN

Tegen de verwachtingen in, blijkt de wolf zich toch vrij snel te vestigen in Nederland. Het aantal wolven-

roedels in Nederland wordt thans geschat op negen: zeven op de Veluwe en twee in Noord-Nederland. De wolven vergrijpen zich in toenemende mate aan het vee en het aantal dodelijke slachtoffers loopt steeds sneller op. Dit stemt niet overeen met wat wolvendeskundigen publiceerden vlak voor de intrede van het roofdier.

Wolvendeskundige Glenn Lelyveld schreef in 2012 het artikel ‘Het verschil tussen sprookjes en potentie: Wolven terug in Nederland?’ Lelyveld: “Wolven mijden mensen en vee over het algemeen, maar het komt voor dat een enkele opportunistische

wolf een schaap of geit pakt.” Vijf andere wolvendeskundigen schreven in 2015 het boek ‘De wolf terug – eng of enerverend?’ Volgens de auteurs zou het meevallen met de aanvallen op mens en dier. “Er is in de natuur voedsel in overmaat beschikbaar in Nederland voor de wolf. De Nederlandse reeënstand is momenteel 67.000 stuks. Tel daar de edelherten bij met zo’n 4.000 stuks. Dan zijn er nog zo’n 5.000 wilde zwijnen van de Veluwe en de grensstreek.”

Ook baseren de auteurs zich op cijfers van wolvenaantallen in de Duitse deelstaat Sachsen. Daar deed

de wolf rond 1990 zijn intrede. Het aantal aanvallen op vee is er relatief gering.

VEEL MEER AANVALLEN IN NEDERLAND

De wolf valt in Nederland maar liefst zeven keer vaker aan en maakt zeven keer meer slachtoffers onder het vee dan in Duitsland. Dit blijkt uit een vergelijking van de schadecijfers van BIJ12 (Nederland) en het Duitse DBBW (Dokumentations- und Beratungsstelle des Bundes zum Thema Wolf).

Het Bundesamt für Naturschutz telde in Duitsland in 2022/2023 in

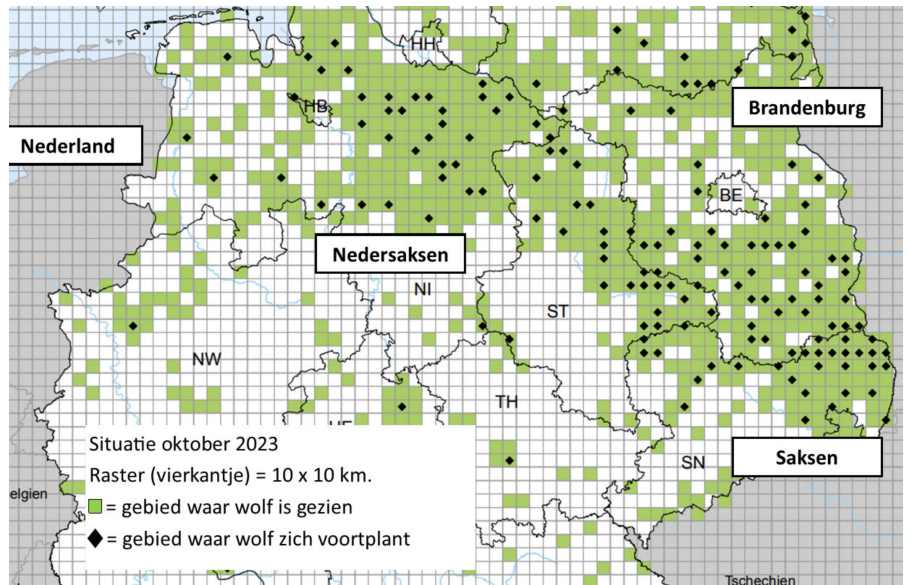

Een wolvenroedel eist ook in Nederland een ruim broedterrein met voldoende

Photo: Staf

totaal 184 wolvenroedels. In 2022 vielen wolven in totaal 1.136 keer landbouwhuisdieren aan, waarbij in totaal 4.366 slachtoffers vielen. Het gaat dus gemiddeld om 6 aanvallen per roedel met in totaal 24 dode landbouwhuisdieren. In Nederland zijn er in 2023 in totaal 9 wolvenroedels. Die vielen in dat jaar 426 keer landbouwhuisdieren aan, met 1.416 dode dieren als gevolg. Per roedel gaat het om 47 aanvallen met in totaal 157 dode dieren. Zie tabel 1 voor meer gedetailleerde informatie.

Wolven hebben het in Nederland heel veel vaker op het vee gemunt dan wolven in Duitsland. Hoe komt dat? Pro-wolf-partijen en -politici wijzen naar de boeren in Nederland. Die zouden hun vee veel minder goed beschermen dan boeren in andere wolvenlanden. Ook zouden wolven het alleen bij hun intrede gemunt hebben op schapen van boeren, daarna niet meer. Die beweringen stroken niet met de Duitse data. Het aantal aanvallen was daar steeds veel minder, ook toen het vee nog niet beschermd was. Dat brengt ons bij de vraag of Nederland wel

Figuur 1. Verspreiding van de wolf in Duitsland. Bron: Bundesamt für Naturschutz (BfN).

voldoende geschikt jachtterrein kan bieden aan de wolf.

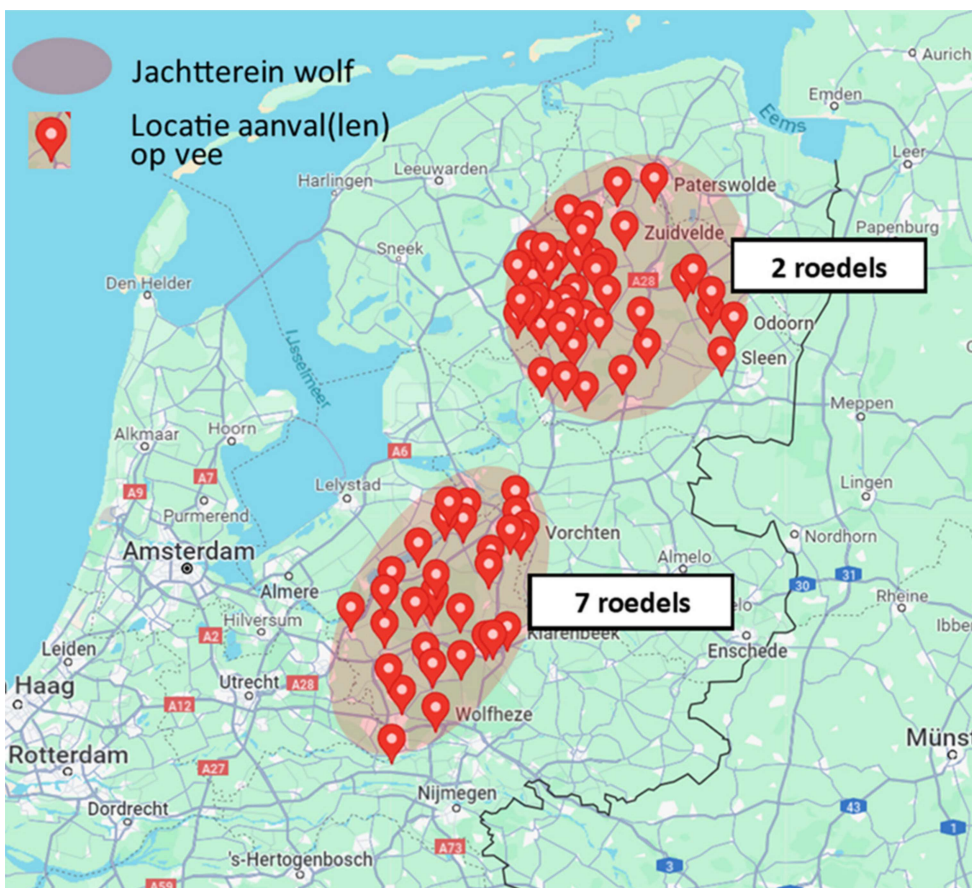
DUITS JACHTTERREIN 250 KM2

In Duitsland bevinden de meeste wolvenroedels zich in de Noordoostelijke deelstaten Saksen en Brandenburg, gevolgd door de Noordwestelij-

ke deelstaat Nedersaksen. Zie figuur 1. In Saksen bevinden zich 39 roedels in een leefgebied van zo'n 9.600 km² (groene vlakjes op de kaart). Per roedel is dat gemiddeld 250 km². In de deelstaat Brandenburg zitten 52 roedels op zo'n 17.500 km² (ruim 300 km² per roedel). In Saksen is het beschikbare leefgebied inmiddels helemaal gekoloniseerd door de wolf. Dit houdt in dat het aantal roedels vrij constant zal blijven. In Brandenburg is dat bijna het geval. De wolvenroedels bevinden zich vooral in gebieden met weinig mensen en veel bos.

In Nedersaksen - deze deelstaat grenst aan Nederland - bevinden zich 39 roedels. In figuur 1 is te zien dat de wolf (nog) weinig voorkomt in de westelijke helft van Duitsland. Volgens wolvendeskundige Leo Linnartz van ARK Natuurontwikkeling is de invulling van geschikte gebieden in het westen van Duitsland nog volop aan de gang. "Dat de dichtheid daar lager is, is een momentopname."

Op de Veluwe zitten volgens BIJ12 momenteel zeven roedels in het Natura 2000-gebied van 1.000 km². Per roedel is er 140 km² natuurterrein beschikbaar. Dit is veel minder dan

Figuur 2. Jachtgebieden van de roedels op de Veluwe en in Noord-Nederland.

de Duitse wolven tot hun beschikking hebben.

NL- WOLF EIST GROOT JACHTTERREIN

140 km² jachtterrein per roedel op de Veluwe blijkt in de praktijk te klein. De wolven hebben hun jachtterrein flink uitgebreid buiten het natuurgebied, zo blijkt uit data van BIJ12. In figuur 2 is te zien hoever het jachtterrein van de zeven Veluwse wolvenroedels reikt. Dat jachtterrein bestrijkt bij elkaar zo'n 2.000 km², tweemaal de oppervlakte van de Veluwe. Een wol-

venroedel in Nederland eist dus net als de Duitse wolf, óók een jachtterrein van 250 km²: de helft in natuurerrein, de andere helft erbuiten.

Het werkelijke terreingebruik komt overeen met eerdere inschatting van wolvendeskundigen. Glenn Lelyveld rekende in zijn studie in 2012 met 225 – 250 km² per roedel. De auteurs van het boek 'De wolf terug – eng of enerverend? (2015)' gingen uit van 300 km².

Zijn de kleine Nederlandse natuurterreinen niet de hoofdoorzaak

dat wolven jagen tot ver buiten die natuurgebieden? In Drenthe-Friesland hebben de wolven nog minder natuurterrein tot hun beschikking (zie tabel).

Bovendien is de natuur er ook nog versnipperd. Hier vinden momenteel veruit de meeste aanvallen plaats op landbouwhuisdieren. De Noord-Nederlandse wolven leggen beslag op een groot jachtterrein (zie figuur 2), dat voor ongeveer 35% bestaat uit natuur en voor 65% uit agrarisch en bebouwd gebied. ■

Tabel: Aantal wolvenaanvallen met dodelijke slachtoffers en ingenomen jachtterrein.

Bronnen: BIJ12, DBBW, Bundesamt für Naturschutz

Gebied	Aantal roedels	Aantal aanvallen totaal	Aantal aanvallen per roedel	Aantal dodelijke slachtoffers totaal	Gemiddeld areaal jachtterrein per roedel (in km ²)	Oppervlakte bosgebied (in km ²)
Nederland totaal (2023)	9	426	47	1.416		4.000
Veluwe (mei '23 - april '24)	7	238	34	608	250	730
Noord-Nederland (mei '23 - april '24)	2	314	157	1141	800	375
Duitsland totaal (2022/2023)	184	1.136	6	4.366		110.000
Deelstaat Saksen (2022/2023)	39	183	5	803	250	5.200
Deelstaat Brandenburg (2022/2023)	52	358	7	1.281	300	10.360

Wolf slaat West-Duitsland over en vestigt zich hutjemutje op de Veluwe

Analyse van de verspreidingsdata van de wolf vanuit Oost-Duitsland naar de Veluwe laat een vreemd fenomeen zien, die vragen oproept. In Oost-Duitsland heeft de wolf inmiddels veel geschikte leefgebieden ingenomen. Het dier woont daar ruim. Ook de Veluwe is inmiddels volledig bezet door de wolf, maar in vergelijking met Duitsland zit de wolf daar hutjemutje.

De westelijke helft van Duitsland is grotendeels overgeslagen door de wolf. Waarom trekt de wolf rechtstreeks van de ruim bemeten oostelijke jachtvelden door naar de Veluwe om daar op een kluitje te gaan 'wonen'? Dat werpt de vraag op of er één of enkele wolven zijn bijgeplaatst op de Veluwe, om snel paartjes te kunnen vormen.

Analyse voorgelegd aan wolvendeskundigen

Agrifacts heeft de uitkomsten van de data-analyse voorgelegd aan wolvendeskundigen. Dick Klees (Zoogdierenvereniging) is van mening dat er nog wel meer roedels op de Veluwe passen. "Er is daar voldoende wild beschikbaar." Wolvendeskundige Leo Linnartz (ARK Natuurontwikkeling) denkt dat de Veluwe nu wel ongeveer vol zal zijn. Volgens hem variëren wolventerritoria in grootte van 50 km² in gebieden met veel prooidieren in Duitsland en Roemenië tot wel 10.000 km² in arctische streken. "140 km² is dus niet ongebruikelijk voor een gebied met veel prooidieren in Midden-Europa."

Zowel Klees als Linnartz wijten het grote aantal dode landbouwhuisdieren in hoofdzaak aan de slechte bescherming van het vee door veel boeren. In Duitsland zou de bescherming veel beter zijn. Ook zou de beschikbaarheid van wild te wensen overlaten in sommige gebieden, vanwege de gehanteerde nulstand. Linnartz: "Een betere wildstand, met name damherten en edelherten zou al veel helpen om het aantal slachtoffers onder het vee te verminderen."

BIJ12 geeft aan onvoldoende thuis te zijn in het voorgelegde vraagstuk.

Conclusies

1. Een Nederlandse wolf maakt zeven keer meer slachtoffers onder het vee dan een Duitse wolf.
2. Een Duitse wolvenroedel in volledig gekoloniseerd gebied heeft gemiddeld 250 km² jachtterrein tot zijn beschikking. Op de Veluwe (ook volledig gekoloniseerd) heeft een wolvenroedel slechts 140 km² natuurterrein ter beschikking. Veluwse wolven blijken hun jachtgebied te vergroten buiten het natuurgebied, en bejagen ook een areaal van gemiddeld zo'n 250 km².
3. Wolven hebben alle geschikte leefgebied gekoloniseerd in Oost-Duitsland. Ze hebben vervolgens Midden- en West-Duitsland grotendeels overgeslagen om tegen de verwachting in hutjemutje op de Veluwe te gaan zitten. Vraag is of zij een handje geholpen zijn.